

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

з теми: **«ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРНОГО
ЧИТАННЯ»**

Виконала: студентка 2 курсу магістратури
PO1-M20z групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Капелюх Лілія Віталіївна

Керівник: **Горбатюк О. В.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент, доцент кафедри педагогіки та
управління навчальним закладом

Рецензент: **Мєлєксцева Н. В.**,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри теорії та методик
початкової освіти

Кам'янець-Подільський – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ.....	7
1.1. Соціальна компетентність особистості в науково-педагогічній літературі.....	7
1.2. Соціальна компетентність молодшого школяра, її структура та показники сформованості.....	12
1.3. Соціальна компетентність як результат соціалізації дитини молодшого шкільного віку.....	20
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ.....	30
2.1. Педагогічний потенціал уроків літературного читання у формуванні соціальної компетентності дітей молодшого шкільного віку.....	30
2.2. Аналіз нормативних документів і шкільних підручників із читання щодо формування соціальної компетентності молодших школярів.....	35
2.3. Організація, зміст і перевірка ефективності експериментального дослідження.....	41
ВИСНОВКИ.....	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65
ДОДАТКИ.....	73

ВСТУП

Формування соціальної компетентності молодших школярів є одним із пріоритетних завдань сучасної початкової освіти, оскільки ця компетентність визначає успішність у повсякденному житті дитини, сприяє адаптації, а також дозволяє активно впливати на життєві події, засвоювати певні соціальні позиції, змінювати навколишню дійсність і самого себе.

Значущість цього питання визначена в Концепції «Нова українська школа», Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, Державному стандарті початкової загальної освіти, в якому вказується на важливість «засвоєння учнями відповідно до вікових особливостей різних видів соціального досвіду, системи цінностей суспільства, морально-правових норм, традицій».

Теоретичні засади становлення соціальної компетентності особистості описано в роботах Р. Бадера, І. Беха, Н. Бібик, Н. Гавриш, С. Данилейко, М. Докторович, І. Єрмакова, А. Зольні, Л. Лепіхової, А. Мудрика, О. Пометун, А. Флієра, В. Шахрай, А. Хуторського та ін. Особливості формування соціальної компетентності молодших школярів досліджували Н. Беккер, І. Зимня, Н. Калініна, І. Ніколаєску, О. Онопрієнко, О. Проценко, О. Савченко, В. Цветков та інші.

Аналіз наукових джерел свідчить, що значний потенціал у формуванні соціальної компетентності дітей молодшого шкільного віку має література для дітей, що й зумовлює **актуальність** нашого дослідження.

Мета роботи – описати особливості формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках літературного читання.

Відповідно до мети роботи було поставлено такі **завдання дослідження**:

1. Проаналізувати стан розробки проблеми в педагогічній теорії і практиці.

2. Визначити особливості формування соціальної компетентності учнів початкових класів.

3. З'ясувати потенціал навчального предмета «Літературне читання» для формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти.

4. Описати методику й укласти завдання для формування соціальної компетентності учнів початкових класів на уроках літературного читання, експериментально перевірити ефективність укладених завдань.

Об'єктом дослідження є процес формування соціальної компетентності учнів початкових класів на уроках літературного читання.

Предмет дослідження – методика формування соціальної компетентності учнів початкових класів у процесі роботи з творами літератури для дітей.

Гіпотеза. Соціальна компетентність учнів початкової школи в процесі літературного читання формуватиметься більш ефективно за таких педагогічних умов: 1) урахування компонентів соціальної компетентності; 2) систематичного застосування художніх творів для дітей з метою формування соціальної компетентності; 3) створення у класі атмосфери співпраці та співтворчості між учнями та вчителем; 4) наявності позитивної мотивації в процесі літературного читання.

Методи дослідження: теоретичний аналіз наукових джерел; аналіз, порівняння, узагальнення та систематизація теоретичних і емпіричних даних; бесіди з учнями, вчителями початкових класів; метод спостереження, вивчення й узагальнення передового досвіду вчителів-практиків. Основним був педагогічний експеримент, під час якого використовувались методи статистичної обробки даних.

Організація дослідження. Експериментальне дослідження здійснювалося на базі 3 класів Кам'янець-Подільської приватної спеціалізованої ЗОШ I-III ступенів «Нова школа» (2020-2021 н.р.).

Наукова новизна роботи полягає у спробі пошуків ефективних шляхів формування соціальної компетентності учнів початкових класів у процесі

літературного читання.

Практичне значення дипломної роботи: результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності вчителів початкової школи на уроках літературного читання та студентами спеціальності 013 Початкова освіта під час проходження педагогічної практики.

Апробація роботи. Основні положення й результати дослідження апробовано під час участі в міжнародних, всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференціях, студентських конференціях, обговорено на заняттях наукової проблемної групи «Актуальні проблеми методики викладання української та іноземної мови в початкових класах» та на засіданнях кафедри теорії та методик початкової освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2020-2021, 2021-2022 н. р.).

З теми дослідження опубліковано статтю «Формування соціальної компетентності молодших школярів на уроках літературного читання» у збірнику студентських наукових праць (2021).

Структура та зміст роботи. Наукова робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Обсяг роботи – 75 сторінок.

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, гіпотезу, завдання, об'єкт і предмет наукових спостережень, методи вивчення матеріалу, новизну, практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі «Теоретичні основи формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти» розкрито сутність понять «соціальна компетентність», «соціальна компетентність молодшого школяра», визначено її структуру та показники сформованості, описано особливості формування соціальної компетентності учнів початкових класів, схарактеризовано соціальну компетентність як результат соціалізації дитини молодшого шкільного віку.

У другому розділі «Методика формування соціальної компетентності здобувачів початкової освіти засобами літератури для дітей» наголошено на можливостях уроків літературного читання для формування соціальної компетентності учнів початкових класів, проаналізовано нормативні освітні документи та шкільні підручники з читання щодо формування соціальної компетентності молодших школярів, описано методику роботи з творами дитячих авторів для формування соціальної компетентності учнів початкових класів, обґрунтовано результати експериментального дослідження.

У висновках подано підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

У результаті вивчення наукової літератури й за результатами проведення дослідно-експериментальної роботи зроблено такі висновки:

1. Дослідження психолого-педагогічних аспектів формування соціальної компетентності дають підставу стверджувати, що ця проблема є актуальною в галузі сучасної освіти.

2. У науковій літературі існують різні підходи до визначення поняття «соціальна компетентність». У межах нашого дослідження соціальна компетентність розглядається як знання про взаємодію між людьми, вміння відстоювати свої права та обов'язки, знання про те, як необхідно спілкуватися і вміння спілкуватися з іншими.

З'ясовано, що соціальна компетентність – інтегративне особистісне утворення, в змісті якого об'єднані у систему знання людини про суспільство і саму себе, вміння, навички поведінки в суспільстві, а також відносини, що проявляються в особистісних якостях людини.

3. Під соціальною компетентністю молодшого школяра у роботі розуміємо інтегративну характеристику особистості дитини, що відображає систему знань, умінь та навичок, якими вона оволодіває в процесі засвоєння навчальних предметів та необхідних їй для моделювання своєї поведінки, вміння адекватно сприймати навколишню дійсність, будувати систему відносин та спілкування з іншими людьми із врахуванням соціальної ситуації.

У структурі соціальної компетентності молодших школярів виокремлюємо мотиваційний, когнітивний, діяльнісний і рефлексивний компоненти.

4. Уроки літературного читання мають значний потенціал у формування соціальної компетентності молодших школярів. Читаючи художні твори та аналізуючи життєві ситуації, моделі поведінки героїв, дитина молодшого шкільного віку збагачує свій життєвий досвід, розширює

та поглиблює знання про норми поведінки, вчиться жити серед людей. Твори художньої літератури розкривають перед дитиною систему моральних понять через стосунки героїв з іншими людьми. Завдяки художньому слову учні вчать розуміти внутрішній світ літературного героя, його почуття, вчинки, ставлення до інших людей і природи. На матеріалі творів дитячої літератури школярі вчать оцінювати вчинки героїв, а через них – вчинки товаришів і власну поведінку.

5. Відповідно до завдань дипломного дослідження було проведено експериментальну роботу, яка передбачала три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний. Під час констатувального етапу дослідження було проведено діагностику початкового рівня формування соціальної компетентності молодших школярів. Результати діагностичної роботи продемонстрували, що в експериментальному класі високий рівень сформованості соціальної компетентності мають 17% учнів, у контрольному класі – 21%; достатній рівень – 28% (експериментальний клас), 26% (контрольний клас); середній рівень – 33% (експериментальний клас), 32% (контрольний клас); низький рівень – 22% (експериментальний клас), 21% (контрольний клас).

6. З метою формування соціальної компетентності молодших школярів ми провели формувальний етап експериментального дослідження, суть якого полягала у створенні системи роботи з художніми творами для дітей, які сприятимуть формуванню соціальної компетентності. Розроблена програма формування соціальної компетентності молодших школярів засобами художньої літератури для дітей враховувала єдність педагогічних умов, етапів, змісту, моніторингу та результатів навчальної діяльності учнів.

7. Під час контрольного зрізу нами була здійснена повторна діагностика сформованості соціальної компетентності молодших школярів, яка довела, що після проведення формувальної частини експерименту спостерігається позитивна динаміка сформованості соціальної компетентності в учнів.

8. Аналіз результатів формувального експерименту (контрольний зріз) дозволяє стверджувати ефективність запропонованої системи роботи. Формувальний експеримент довів правильність припущення, що соціальна компетентність учнів початкової школи в процесі літературного читання формуватиметься більш ефективно за таких педагогічних умов: урахування компонентів соціальної компетентності; систематичного застосування художніх творів для дітей з метою формування соціальної компетентності; створення у класі атмосфери співпраці та співтворчості між учнями та вчителем; наявності позитивної мотивації в процесі літературного читання.

Художні літературні твори визнано такими, що містять значний потенціал для ознайомлення читача з різноманітними моделями поведінки літературних персонажів у різних ситуаціях: чим більше дитина знайома з можливими моделями поведінки, тим краще вона адаптується до умов навколишнього соціального середовища.

Отже, гіпотеза дослідження підтвердилася, мета роботи досягнута.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акименко О. О. Психолого-педагогічне проектування соціального розвитку учня // Шкільному психологу. Усе для роботи. 2013. №1. С. 14-19.
2. Антонєць М. Книга В. Сухомлинського «Як виховати справжню людину» в контексті діалогу щодо духовно-моральних цінностей: до IV Міжнародних і XVI Всеукраїнських педагогічних читань «В. Сухомлинський у діалозі з сучасністю: ціннісні виміри в освіті» // Рідна школа. 2009. №8-9. С. 11-13.
3. Бабій І. До визначення сутності поняття «моральне виховання» // Рідна школа. 2009. №11. С. 38-41.
4. Басюк Н. Орієнтири вчителя у моральному вихованні молодших школярів // Рідна школа. 2007. №3. С. 21-22.
5. Батрак А. Духовно-моральне виховання учнів // Зауч. 2014. №1. С. 18-21.
6. Бєх І. Д. Почуття цінності іншої людини як моральний пріоритет особистості // Початкова школа. 2001. №12. С. 12-16.
7. Бібік Н. М. Соціалізація молодших школярів у взаємозв'язку урочної та позаурочної діяльності: методичний посібник. Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2020. 104 с.
8. Бібік Н. М. Структура і зміст соціальної компетентності // Формування предметних компетентностей в учнів початкової школи: монографія. Київ : Педагогічна думка, 2014. С. 50-64.
9. Білоконна Н., Абрамчук В. Формування емоційної культури дітей молодшого шкільного віку засобами художньої літератури. Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2015. 84 с.
10. Білоконна Н., Колісник Т. Емоційно-естетичне виховання молодших школярів на уроках літературного читання // Вісник Міжнародного

дослідного центру: «Людина: мова, культура, пізнання»: наук. журн. [гол. ред. О. Холод]. Кривий Ріг, 2014. Том 37(3). С. 8-12.

11. Білоконна Н., Чорнова Ю., Плющенко Д. Формування особистості молодшого школяра засобом народної казки на уроках літературного читання // Вісник Міжнародного дослідного центру: «Людина: мова, культура, пізнання»: наук. журн. [гол. ред. О. Холод]. Кривий Ріг, 2016. Том 40(1). С. 15-23.

12. Богуш А. М. Педагогічні виміри В. Сухомлинського в сучасному освітньому просторі. Монографія. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2008. 272 с.

13. Бонь Н. Спитай себе, дитино, хто ти (казка як засіб формування життєвих цінностей) // Учитель початкової школи. 2017. № 8. С. 34-35.

14. Борбич Н. В. Соціальна компетентність як складова частина компетентнісного підходу // Педагогічний пошук. 2011. №2. С.11-13.

15. Вашуленко О. В. Емоційно-ціннісна складова у структурі читацької діяльності молодших школярів // Початкова школа. 2013. №1. С. 13-17.

16. Гаврилук Ю. Урок-диспут за казкою А. Дімарова «Для чого людині серце» // Початкова школа. 2013. №2. С. 5-6.

17. Галакова О. В. Развитие социальной компетентности младших школьников во внеурочной деятельности : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Москва, 2013. 203 с.

18. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури: підручник / За наук. ред. Олександра Галича. Київ : Либідь, 2001. 488 с.

19. Генік М. Виховання духовно-моральних цінностей молодших школярів // Проблеми української народної педагогіки. Теорія і практика: зб. наук. ст. / редкол.: І.Ф. Миронюк та ін. Івано-Франківськ, 2005. С. 183-190.

20. Генік М. Психолого-педагогічні умови формування моральних цінностей молодшими учнями // Проблеми пед. технологій: Збірник наукових

праць Волинського державного університету ім. Лесі Українки. Вип.1. (2в.) Луцьк : Вол. обл. друкарня, 2004. 276 с.

21. Генік М. Формування моральних цінностей молодших школярів у процесі навчання // Морально-етичне виховання молодших школярів у системі громадянської освіти і виховання: Матеріали Всеук. наук. практичної конференції. 15-16 листопада 2001 року – Івано-Франківськ, 2001. С. 130-157.

22. Головська І. Уміння досліджувати стан моральної вихованості школярів як важлива складова професійної компетентності вчителя початкової школи // Проблема підготовки сучасного вчителя. №4. (Ч. 2). 2011. С. 144-150.

23. Данилейко С. Використання ідей В. Сухомлинського в процесі формування соціальної компетентності молодших школярів // Наукові записки КДПУ. Серія: Педагогічні науки / ред. В. В. Радул [та ін.]. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2011. Вип. 101. С. 118-124.

24. Державний стандарт початкової освіти // Учитель початкової школи. 2018. № 4 (вкладка). С. 1-16.

25. Джемугла Г. Маленькі секрети великого виховання // Учитель початкової школи. 2016. № 5. С. 40-42.

26. Джемугла Г. Недобрі звички не судить – позбутись їх допоможіть // Учитель початкової школи. 2016. № 7. С. 42-43.

27. Дубинка Л. Ф. Шляхи соціалізації особистості в «Школі майбутнього» // Світ виховання. 2011. №5. С. 14-18.

28. Житарюк В. Аксіопсихологічні передумови розвитку моральності молодших школярів // Психологія особистості. 2012. №1(3). С. 50-58.

29. Заєць В., Суворова Н., Сухоненко Н. Художній твір як інструмент виховання особистості молодшого школяра // Васильківський вісник. 2015. №10. С. 4-12.

30. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 08.12.2020).

31. Зверєва І. Д., Коваль Л. Г., Фролов П. Д. Діагностика моральної вихованості школярів: метод. посібник. Київ : ІСДО, 1995. 148 с.
32. Ісаєва О. Розвиток соціальної компетентності педагогів. URL: <http://ru.osvita.ua/school/method/1918/> (дата звернення: 14.05.2021).
33. Іщенко І. Іван Франко «Лисичка та Журавель» // Початкова школа. 2016. № 8. С. 26-28.
34. Качак Т. Українська література для дітей та юнацтва : підручник. Київ : ВЦ «Академія», 2018. 352 с.
35. Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій : посібник / за наук. ред. проф. М. П. Лещенко. Київ, 2017. 192 с.
36. Коваленко В. В. Формування соціальної компетентності учнів молодших класів в умовах сучасного інформаційного простору // Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 6 (37). С. 37-40.
37. Колодич О. Б. Формування мовленнєвої компетентності як засобу соціально-психологічної адаптації дітей молодшого шкільного віку в сучасному суспільстві // Наука і освіта. 2009. №10. С. 194-197.
38. Кононко О. Л. Психологічні основи особистісного становлення дошкільника: системний підхід. Київ : Стилос, 2000. 336 с.
39. Коротина Ю. В. Формирование социальной компетентности младших школьников средствами учебных предметов : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания (социальное воспитание)». Тамбов, 2011. 24 с.
40. Кравцова І., Велика К. Особливості роботи над змістом художнього твору у початкових класах // Формування творчої особистості в умовах компетентнісної освіти: збірник науково-методичних статей кафедри ЗМПН ДВНЗ. Кривий Ріг : КПІ, 2016. Вип. 9. С. 77-81.
41. Кравцова І., Яковенко В. Етапи роботи над творами різних жанрів на уроках літературного читання в початкових класах. Кривий Ріг : ДВНЗ «КНУ» КПІ, 2016. 56 с.

42. Кравченко Т. В. Сутнісні характеристики соціалізації // Педагогіка і психологія. № 3 (56). 2007. С. 11-19.
43. Крузе-Брукс О. А. Формирование социальной компетентности учащихся начальной школы средствами учебной кооперации : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Великий Новгород, 2008. 176 с.
44. Кузнецова Т. Я. Чтение как инструмент социализации личности в цифровую эпоху // Вестник МГУКИ, 2018. № 6 (86). С. 164-170.
45. Кулакова Л. Моральний розвиток особистості засобами художньої літератури як підгрунтя формування почуття власної гідності у молодших школярів // Психологія: реальність і перспективи: збірник наукових праць РДГУ. Рівне, 2015. Випуск 4. С. 140-144.
46. Лепіхова Л. Соціально-психологічна компетентність у психологічній взаємодії // Вища освіта України. 2004. №3. С. 87-102.
47. Лукашевич М. П. Соціалізація. Виховні механізми і технології: навч.-метод. посібник. Київ : ІЗМК. 1998. 112 с.
48. Мала сторінка. URL: <https://mala.storinka.org/> (дата звернення: 11.10.2021).
49. Мартиненко В. О. Читання як чинник соціалізації молодшого школяра // Ціннісна складова соціалізації особистості дитини в умовах сьогодення: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю. 23 квітня 2020 р., м. Дніпро, КЗВО «ДАНУ» ДОР» / Наук. ред. В. В. Сиченко, О. В. Ковшар, В. В. Шинкаренко, С. В. Майданенко. Дніпро. С. 14-19.
50. Науменко В. Комплексний аналіз художнього твору: методичні аспекти // Учитель початкової школи. 2018. №10. С. 22-25.
51. Ніколаєску І. О. Формування соціальної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів: науково-методичний посібник. Черкаси : ОІПОПП, 2014. 76 с.

52. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 12.11.2020).
53. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / zag. red. H. M. Бібік. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
54. Основи формування соціальної компетентності молодших школярів: практичний poradnik / uklad. O. B. Юрченко. Умань : ВПЦ «Візаві», 2017. 250 с.
55. Павлик О., Неволова О. Формування моральних якостей в учнів 4 класу на уроках читання. Кривий Ріг : КП ДВНЗ «КНУ», 2013. 72 с.
56. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття») № 347 / 2002. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення: 12.03.2021).
57. Проценко О. В. Соціальна компетентність молодших школярів як предмет наукових досліджень // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя: КПУ, 2014. Вип. 35(88). С. 451-457.
58. Савченко О. Я. Методика читання в початкових класах: посібник для вчителя. Київ : Освіта, 2007. 291 с.
59. Сівак Н. А. Соціальна компетентність у контексті соціалізації студентів вищих педагогічних навчальних закладів // Наука і освіта. 2013. №3. С. 161-164.
60. Тадаєва А. В. Соціально-педагогічний супровід соціалізації молодших школярів в сучасному інформаційному просторі : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.05. Харків, 2016. 258 с.
61. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти : 1-2 та 3-4 класи. Київ : Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
62. Токарева Н. М. Соціалізація особистості у контексті освітнього процесу : теоретичний дискурс // Актуальні проблеми психології в закладах

освіти: зб. наук. праць / гол. ред. Н. М. Токарева; за ред. Ю. М. Карандашева. Київ, 2016. Вип. 6. С. 272-281.

63. Українська мова та читання : підруч. для 2 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2019. 144 с.

64. Українська мова та читання : підручник для 2 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2019. 144 с.

65. Українська мова та читання : підруч. для 3 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.

66. Українська мова та читання : підручник для 3 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко. Київ : УОВЦ «Оріон», 2020. 160 с.

67. Українська мова та читання : підруч. для 4 класу закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Ч. 2 / О. В. Вашуленко. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2021. 168 с.

68. Українська мова та читання : підручник для 4 класу ЗЗСО (у 2-х частинах) : Частина 2 // О. Я. Савченко, І. В. Красуцька. Київ : УОВЦ «Оріон», 2021. 160 с.

69. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 1, 2 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Тетяна Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 160 с.

70. Хрестоматія сучасної української дитячої літератури для читання в 3, 4 класах серії «Шкільна бібліотека» / укладач Тетяна Стус. Львів : Видавництво Старого Лева, 2016. 192 с.

71. Шахрай В. Соціальна компетентність особистості в науковій літературі // Соціальні виміри суспільства : зб. наук. пр. Київ : ІС НАН України, 2008. Вип. 11. С. 352-362.

72. Шпонтан І. М. Соціальна невпевненість дітей: шляхи подолання // Безпека життєдіяльності. 2012. №2. С. 24-25.

73. Юрченко О. Соціальна компетентність молодшого школяра: контент-аналіз поняття. URL: <http://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/7566/1/Yurchenko.pdf> (дата звернення: 23.06.2021).

74. Юрченко О. Структура соціальної компетентності молодшого школяра // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. №7 (61). С. 234-244.

75. Юрченко О. В. Соціальна компетентність як предмет наукового дослідження зарубіжних вчених // Становлення і розвиток педагогіки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Івано-Франківськ, 23-24 груд. 2016 р.). Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2016. С. 120-122.

76. Юрченко О. В. Формування соціальної компетентності молодших школярів: теоретичний аспект проблеми // Підготовка майбутнього вчителя в умовах впровадження компетентного підходу: матеріали Всеукраїнського науково-методичного семінару (м. Умань, 27 березня 2015 р.). Умань : ФОП Жовтий О. О., 2015. С. 72-76.

77. Юрченко О. В. Характеристика педагогічних умов формування соціальної компетентності молодшого школяра // Актуальні проблеми реформування системи виховання та освіти в Україні: збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 22-23 квітня 2016 року). Львів : ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2016. С. 92-94.

78. Яковлева О. В. Діагностика соціалізованості молодших школярів // Молодий вчений. 2014. № 7 (10). С. 173-176.

79. Яценко Л., Кравченко Т. Особливості соціалізації дітей молодшого шкільного віку // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди». 2013. №28. С. 383-388.

80. Katz L. G. & McClellan D. E. Fostering children's social competence: The teacher's role // Association for the Education of Young Children. Washington, DC : National, 1997.